gemeden, en zijn er geen Classicale *Besturen* ingesteld, maar is de Classe zelf als *bestuur* geoctrooieerd, edoch de Provinciale Synoden en de Algemeene Synode dragen niettemin *legaal* en *in rechten*, naar luid van dit artikel geheel het karakter van de Provinciale Kerkbesturen en de Synode uit het Reglement van 1816.

Het „zeggenschap" dat onze vaderen aan *meerdere* kerken over de *enkele* kerken opdroegen, en naar Gods Woord toekenden, is hier ontaard in een bestuursmacht, door een college over een deel *der gemeenschap* uitgeoefend. Immers in art. 2 wordt de ééne kerk uitdrukkelijk een *gemeenschap* genoemd, niet van kerken, maar van leden, en de gemeenten komen dus niet anders voor dan als groepen leden uit deze gemeenschap.

— —

Toch was men ook hier nog niet mede geholpen. De consequentie van het onjuist gekozen beginsel dreef met onweerstaanbare kracht voort en verder, en zoo komen we ten slotte vanzelf op onze *vierde* bedenking, gelegen in de fatale *Synodale Commissie*, waarvan art. 4, 5 en 6 de instelling regelt.

Het was een lastig geval.

Men bedoelde buiten kijf een *presbyteriale* kerkregeling te octrooieeren, maar verviel in de fout, om haar te borduren op *collegiaal* stramien.

Wat vloeide daaruit voort?

Maar immers, dat men voor deze geschapen *eenheid*, voor deze in het leven getreden *gemeenschap*, voor dit staatsrechtelijk georganiseerde *genootschap*, een blijvend, een duurzaam, een constant orgaan noodig had, waardoor het met den Staat in verband stond.

Een genootschap, een gemeenschap, een staatsrechtelijke corporatie kan niet slapen. Ze moet altoos vindbaar zijn.

Had men nu, in de goede lijn loopend, de particuliere of plaatselijke kerk als staatsrechtelijke eenheid laten erkennen, zoo had dit geen bezwaar opgeleverd. Immers de *Kerkeraad* is er altijd, en in den *Kerkeraad* ware alsdan het natuurlijk orgaan geboden geweest, om op te treden bij de Regeering.

Maar dien weg sloeg men *niet* in. Niet de plaatselijke kerk, maar de kerk *over heel het land* zou eenheid wezen.

Maar hoe nu?

Waar was dan nu het orgaan, waardoor de Regeering met deze nieuw geschapen collegiale eenheid contact en verbinding krijgen kon?

Dit kon natuurlijk niet in de Kerkeraden gevonden, want deze kwamen slechts op voor *deeltjes* van de eenheid. Het kon ook niet gevonden in de Classen of Provinciale Synoden, want deze representeerden ook slechts *brokstukken* van de *gemeenschap*, en kwamen bovendien slechts een enkel maal saam. Het moest dus wel gevonden in de Algemeene Synode, overmits deze alleen het bestuur over *heel het genootschap* voerde, en dus alleen het recht had, om de *eenheid* te representeeren.

Had men derhalve eene *permanente* Synode kunnen scheppen, zoo ware de zaak gevonden geweest.

Maar dit ging niet.

De Algemeene Synode vergadert slechts eenmaal in de drie jaren, en als ze uiteengaat, is het ook met haar uit. Zelfs het moderamen blijft niet. Zóó is de Synode niet gesloten of zelfs de praeses is weer een gansch gewoon mensch.

Waar zou men nu dan het zoo onmisbare orgaan voor alle contact met de Regeering vinden?

Het *was* er eenvoudig niet, en het *kan* er niet zijn, omdat de presbyteriale kerkregeering zulk een *gemeenschap* of *genootschap* of staatsrechtelijke *eenheid* niet kent; en er aan iets dat niet bestaat ook geen orgaan kan uitgroeien.

Het *was* er niet, en toch *moest* het er zijn. Minister Van Bosse doorzag dat onmiddellijk, en hoe ook, het moest er dus *komen*.

En toen, in die verlegenheid, hebben de mannen, aan wie deze zaak ter afdoening was opgedragen, zich herinnerd, dat het Synodale Genootschap een *Synodale Commissie* had, en door deze Synodale Commissie met de Regeering in verband stond.

Welnu, als zij het ook zoo eens beproefden!

En zoo is toen die fameuse Synodale Commissie in het leven getreden, die dusver niets beteekende, omdat de kerk feitelijk presbyteriaal bleef leven, en zich aan haar eigen reglement niet stoorde, maar die niettemin in dit Collegiale reglement de kroonlijst van het gebouw is.

En nu stemmen we volkomen toe, dat men na eenmaal deze kroonlijst te hebben aangebracht, alles deed wat doenlijk was, om er het kwade effect van te voorkomen, maar dit nam het kwaad niet weg.

De Synodale Commissie *was* er nu eenmaal. D. w. z. er was een stel mannen, die ook als de vergadering uiteenging, met macht over heel de kerk bekleed bleven. Men had een *permanent* bestuur.

Een bestuur, dat als orgaan der gemeenschap aan de Regeering was aangesloten, en een bestuur, dat op verlangen van de provinciale Synoden, zelfs voor heel de gemeenschap handelen en besluiten kon.

Dit nu goed te willen praten is een onbegonnen werk.

Het is nu eenmaal een collegiale en hiërarchische uitwas, en is nooit presbyteriaal te maken.

Water en vuur vermengt zich niet.

Dat dan ook deze *Synodale Commissie*, dit oprichten van een *gemeenschap*, en dit instellen van een *vertakking van besturen* dusver zoo onschuldig bleef, is alleen daaraan te danken, dat heel dit Reglement niet uit den geest der Christ. Geref. kerk was voortgekomen, maar als noodmiddel haar was opgelegd, en dat geheel zonder arg.

Men heeft geleefd alsof dit Reglement niet bestond. Men heeft in de Synodale Commissie gezeten, zonder macht te willen uitoefenen. Men liet het als een dood paard aan den boom gebonden, en zocht zooveel doenlijk in zijn handelen en laten de presbyteriale paden.

Een schok kan het wegvallen van dit Statuut dus niet teweegbrengen.

Integendeel het leven der Chr. Geref. kerk zal er weer natuurlijker door worden.

Het is een keurslijf, dat ze zich *aangeschaft*, maar nooit aangeregen heeft.

Slechts dit ééne is er onaangenaam in, dat men thans terug moet komen op een gedanen stap, en alzoo erkennen moet, dat men een min goeden weg koos.

Doch hoe hard dit ook voor „de lieden van de wereld" zij, voor Christenen kan dit nooit anders dan een oorzaak van blijdschap wezen.

Van dwaling af te komen is hun lust en liefde.

En voorts: „beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald", blijft immers ook onder hen de leus der verstandigen?

Ook al ware er van geen Vereeniging sprake, toch zouden onze Chr. Geref. broederen, om des beginsels wille van dit fatale Reglement af moeten, of 't zij vroeg 't zij laat vermoordt het hun kerken.

KUYPER.

Achtste Jaarvergadering

van de Vereeniging voor hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag, gehouden te Zwolle op 21 Juni.

Het »haantje van den toren" had den hoofdigen kop eindelijk gewend uit het gure Noordwesten, en deze barre windstreek den staart toegekeerd, waarop een milde morgenzon haar kwistig licht spreidde over zijn metalen vederendos, toen velen in de vroegte zich opmaakten naar de »propere" en vriendelijke stad aan het Zwarte Water, Overijsels keurige hoofdstad, Zwolle.

Uit verschillende oorden van het land, langs verschillende wegen toog men op. . . . met verschillend doel.

Eenerzijds trok men naar het Zendingsfeest, dat in den omtrek van de IJsselstad zou gehouden worden.

Doch door dien stroom heen bewoog zich een andere schare, die ook wel opging ten feestgetijde, maar optrok naar een kerkgebouw.

Het ging den trotschen St. Michaël voorbij — die juist bezig was zijn gewaad te vernieuwen, doch zie, ook in het nieuw gewaad het oude wezen bewaart, en den ouden trotschen trek nog dieper trekt om den stuurschen mond. . . .

Ja, de St. Michaëlskerk voorbij, waarop men bezig is, of binnenkort bezig hoopt te zijn, naar ik van mijn gastheer vernam, »het beeld" te vergulden, waaraan hij de opmerking vastknoopte: »'t Was beter dat ze 't van binnen wat gingen vergulden." En daar hij dit zoo stellig uitsprak, zal 't wel zoo zijn.

De »St. Michael" voorbij. . . naar het feestgetijde van de Vereeniging, die het leven schonk aan de Vrije Universiteit, en toen naar het herbergzaam huis van de Christelijke Gereformeerde broederen.

Mocht dit misschien hier en daar wat pijnlijk schrijnen — de Heere had zóóveel stof tot danken gegeven, en ook zóóveel oorzaak tot verootmoediging ontdekt, dat het de innerlijke vreugde niet kon wegnemen, en ook de aangename indruk, dien Zwolles vroegere vestingwerken op den vreemdeling maken, moest wel medewerken tot een blijde stemming des harten, temeer nu de Heere alles met gulden zonneglans overtoog.

Zwolle is geen onzer eigenlijk vreemd; want immers »prak het reeds in overoude tijden tot het godvruchtig gemoed.

Toen in het laatste tijdperk vóór de Hervorming van 1517 onder de steeds zich verder uitbreidende pauselijke heerschappij en dwingelandij, domheid en onzedelijkheid hoe langer hoe meer ook ons goede vaderland overschaduwden, vooral onder de scharen der ambtsdragers, toen werd het sommigen van edeler ziele bang te moede, en zocht men en zon men op middelen van herstel.

Een Maerland — wie kent Jacob van Maerland niet? — streed reeds vóór 1300 »met litterarische wapenen" een goeden en niet ongezegenden strijd, in zijn Rijmbijbel immers, en in wat wij meer treffelijks van hem kennen. En even na 1300 leerde een Dekkers reeds — denk aan St.-Michaël — »dat 't habijt den menschen niet en heilicht".

En later was het een Gozewijn Tijaeen, de Zwolsche kanunnik, die waarschuwend optrad tegen de kloosterlingen, — en nog weer later Thomas à Kempis, de beroemde, en niet ten onrechte beroemde, Zwollenaar, die van de St.-Agnietenhoogte met toornigen blik neerzag op de laagte, waartoe de voorgangers des volks waren gezonken, en daar weeklacht paarde aan smeekgebed, en daar mede de zoete tonen deed hooren, die van het mystisch speeltuig in zijn binnenste *nog* ruischen tot op dezen dag en, ontdaan van zich er mede mengenden wanklank, nog menige ziel verkwikken.

Tonen als deze: »Christus had vele tegensprekers en tegenstanders; en gij, wilt gij alleen weldoeners en vrienden hebben?" of: »Wilt gij met mij heerschen (zegt de Heere), draag mij het kruis achterna; want alleen de dienaars des kruises vinden den weg der gelukzaligheid en des waarachtigen lichts. — Heere Jezus! dewijl uw weg zoo eng en veracht bij de wereld is, geef mij, met verachting der wereld U te volgen."

Inderdaad.., Zwolle is geen onbekende stad voor de onzen, en de *Imitatio* (al wordt soms beweerd dat zij niet van Thomas is) dankbaar ontvangen uit de goede hand van IJssels stedemaagd.

En ook, Zwolle heeft een nieuwen indruk gegraveerd in de harten der mannen en vrouwen — ook der *ongelcerde* (en van hen' niet 't minst) die daar de belangen der geliefde *hoogeschool* zijn komen hooren bespreken, en die opgekomen zijn om God den Heere te danken voor wat Hij in het afgeloopen jaar heeft gedaan, en om saam te bidden of Hij weer medetrekke in het nieuwe.

Er werd *verlangd* naar het avonduur. Een goede duizend menschen waren saamgekomen in het gastvrij kerkgebouw om de bidstonden bij te wonen, en vooraf door den bezielden mond van Dr. Geesink, tot gebed te worden opgewekt en voorbereid, zoo 't Gode mocht behagen.

En Dr. Geesink kwam, en stelde zich in het midden van de vrienden en vriendinnen en sprak tot hen, wat wij hier in enkele, breede trekken weergeven.

Na het zingen van Ps. 118 : 7 en 8 en het lezen van Spr. 8 : 22—36, wijst spr. in een inleidend woord op den tegenstand, dien de stichting nog steeds ondervindt en ook merkbaar is in het weigeren van een kerkgebouw om voor haar te bidden; brengt hij zijn dank aan de Christelijke Ge- reformeerde gemeente van Zwolle, voor de heusche gastvrijheid waarmee zij haar bedehuis afstond, en zegt de oorzaak van haat en tegenstand te moeten zoeken in den *grondslag* onzer Vrije Universiteit.

Tot toetsing van dezen grondslag roept hij naar Gods getuigenis en wat ons daar in 1 Cor. 1 : 18—25 te lezen wordt gegeven.

Verband en verdere opening dezer tekstverzen laat hij ditmaal rusten, maar dringt op den voorgrond de tegenstelling van *menschelijke wijsheid en goddelijke dwaasheid*.

In deze tegenstelling ligt heilige ironie, aangrijpend als die andere, waarvan Psalm 2 zingt en waarvan spreker de eerste twee verzen op de lippen van zijn hoorders legt.

Alsnu gaat spr., na het begrip wijsheid te hebben ontleed, ontwikkelen hoe de tegenstelling van Paulus niet de menschelijke wijsheid in het algemeen, maar slechts een zekeren vorm van een bepaalde verhouding geldt, en wel de menschelijke wijsheid die als product van de bedorven rede, met verachting van het Woord van het kruis, het geheel der dingen poogt en zegt te verstaan. De wijsheid der wereld die deze kennis wil verwezenlijken in het leven. Daarop schetst spr. deze wijsheid eerst op het gebied van het Grieksche en dan op dat van het moderne denken, en toont aan hoe zij telkens weer door God tot dwaasheid gemaakt is. Tusschen de menschelijke wijsheid en de Universiteiten wordt nu het verband aangewezen in de historische ontwikkelingen van de Universiteits idee. Spr. wijst verder aan hoe die Universiteiten eertijds wel degelijk rekenen met het Woord van het kruis, later van dezen grondslag afglijden en nu staan op dien van het moderne denken en toont hier de gevolgen voor land en volk van aan.

Hierna spreekt hij over het Woord van het kruis, dat de wereldwijsheid *dwaasheid* acht, maar waarin God juist zijn wijsheid openbaart. Hij schetst ons de goddelijke wijsheid als deugd *van* en hypothese *in* het goddelijk Wezen, de laatste Christus, het Woord, *de* wijsheid Gods. Toont verder aan hoe de verdorven rede, die Christus niet kent, maar eerst verlicht door den Heiligen Geest Hem leert kennen door het Woord van het kruis, als goddelijke wijsheid. Hoe deze zelfde goddelijke wijsheid echter niet alleen in het Woord van het kruis, in de Schrift, maar in het scheppingsleven schittert, maar slechts te zien en te kennen is door den wedergeborene. Hoe daarom het Woord van het kruis zoo hechte grondslag is voor ons zoeken naar kennis, ook naar die hoogere kennis welke de Universiteit zoekt. »Grondslag" is dat Woord en dit, zegt Spr., wijst op verderen bouw, en eischt de ernstige, vaak moeitevolle waarneming. »Gereformeerd" heet die grondslag, waarmee echter niets anders wordt bedoeld dan het Woord van het kruis in zijn meest zuiveren zin. Deze is de grondslag onzer Vrije Universiteit, de wijsheid dezer wereld moge haar daarom haten, wij weten dat het dwaze Gods wijzer is dan de menschen.

Na het zingen van Ps. 119 : 9 ging spreker voor in het gebed.

Ten slotte hief de vergadering nog het zevende vers van Ps. 89 aan, en verliet ongeveer te negen uren het kerkgebouw.

Hiermede was deze »dag" voorbijgegaan, en vond de hartelijke genegenheid der broederen en zusters aangename gelegenheid tot vriendschappelijken omgang.

Een langzaam optrekkende mist liet de zomersche zonnestralen hier en daar reeds baan, toen de klok van negenen de vrienden opriep naar Odéon. Wat daar is geschied, hopen we, als van intiemer aard, pas de volgende week te vermelden.

Doch nu reeds dient de aloop gemeld der publieke meeting die te twee uren ingelijks in *Odéon*, maar in de grootere Concertzaal gehouden werd.

Ook nu was de opkomst boven aller verwachting groot, en waren de balkons tot in de hanebalken bezet.

Dr. Kuyper presideerde en Dr. De Hartog hield een referaat, waarin hij ongeveer dezen gedachtengang ontwikkelde:

Een beroemd geleerde van de hoogeschool van Bologna, zei reeds in 1200, dat alle weten en kennen tot één middelpunt moet geleid worden. Een beginsel, dat in deze Gereformeerde landen zijn hoogste uitdrukking gevonden heeft, doordien men dit middelpunt zag in God. — Ook in het rijk der wetenschappen toch is de vreeze des Heeren het begin van alle wijsheid. Het organisch verband der wetenschappen wordt gekend en de solidariteit der studie gehuldigd, waar de Heere regeert over de erve der wetenschap (1 Sam 2 : 3, Ps. 94 : 10, Pred. 2 : 26).

Zoodra men *dit* beginsel verloor trachtte men — omdat men toch één middelpunt wilde bewaren — dit punt te vinden in iets anders dan in God, b.v. in den Staat of in de wetenschap zelf, of waarin al niet! Maar juist losmaking van alle middelpunt was het gevolg.

Niet bij den ganschen universitairen kring maar slechts bij een onderdeel, althans naar Gereformeerde opvatting — bepaalt de Referent de aandacht der aanwezigen, en stelt deze stelling:

I. Naar den eisch der Gereformeerde beginselen mag, in het verband van de paedagogische roeping der universiteiten, een hospitium niet ontbreken.

II. Wederkeerig treedt, juist in dit verband, het doel en het wezen van een hospitium in het ware licht.

De groote beteekenis, die een hospitium voor de universitaire ontwikkeling heeft, is bijna geheel uit het oog verloren. Eerst toont de spreker, in tegenbeeld, hoe de »middelpuntvliedende" beweging op de universiteiten gaande gemaakt, ook haar invloed heeft uitgeoefend op bestaan en bestaanswijs van het hospitium.

Naarmate, door heel de historie, de Gereformeerde beginselen weken, wordt het hospitium losser van de academie, om ten slotte alleen kosthuis te worden, geheel buiten verband met de school.

Verzorging nu van het lichaam is zeer zeker noodig, en ook in den bloeitijd der Gereformeerde beginselen had men er oog voor, en sprak men van »ontfangst en onderhoud van jonge bequame studenten" — maar dit is niet het onderscheidend kenmerk van een »hospitium." Dit toch is van hooger conditie: het is een vriendelijk tehuis in leeren en leven, en moet dan ook als zoodanig een planthof zijn in den hof der wetenschappen. Zoo is het Collegium theologiae te Leiden gesticht »tot goede kennis en »Einheitlichkeit" en opdat de Christelijke Gereformeerde religie vruchtbaar mocht worden gemaakt tot leer en oefening, tot stichting en onderwijzing, en opdat er afbreuk aan dwaling en ketterijen geschiede."

Allereerst voor de inwonenden, maar ook voor die buiten woonden, die den lof der studiën wenschten te versieren met een zedelijken en godvruchtigen levenswandel.

Alzoo een »queeckhof", »waarin de jongelingen van jongs op in talen, wetenschappen en de ware religie geoefent, en waarin ze met wapenen om de waerheijt voor te staen en de leugen te bestrijden, voorsien souden worden, waeruijt comen mochten campioenen om 't Christenrijck vromelic te beschermen en de tyrannie des antichrists standvastelyck te verstooren . . . , hoofden om 't volk met leere en exempel te leijden."

Juist het innig verband tusschen leeren en leven wordt er aanvaard; en het is een onmisbare factor in het verband van het universitair organisme.

In *leeren, leven* en *saamleven* komt het doel van een hospitium uit.

Voor tot de nadere bespreking hiervan over te gaan toont de spreker aan, dat de universiteiten, die het centrum verlaten hebben, dat alleen in Gods Woord vaststaat, het onderling verband der wetenschappen uitrullen voor bloote vakstudie, en een dualisme scheppen tusschen hoofd en hart, en ook den eisch van het leven terugleiden tot ieders persoonlijke opvatting en tot louter wilkeur. Waarmee natuurlijk niet gezegd is, dat dit alles met voorbedachten rade geschiedt.

De intensieve eenheid van leeren en leven, de rechte wijding van het leven, en de wederkeerige invloed van het saamleven worden belichaamd in een hospitium op Gereformeerden grondslag.

De intensieve eenheid van leeren en leven: In het hospitium wordt alles, wat op de school wordt geleerd door „de honichmakende bijen" saamgebracht als »in zeer gevoeglijke en nuttige bijencorve", om daar vergaderd en vermeerderd te worden tot voedenden honig, waarbij Gods Woord bron is en middelpunt.

De rechte wijding van het leven: Naar Gods barmhartig bestel is ons huis het middelpunt des levens. Den jongeling nu, die zijn tehuis verlaten heeft, en omringd is van verleiding en allerlei gevaren, ontsluit het hospitium een veilig toevluchtsoord, waar hij vastigheid vindt voor zijn voet, en voor de worsteling des levens zich kan sterken, 'tzij te zaam, 'tzij in de stille eenzaamheid. In den weg der middelen is het een »queeckhof" in den hof der wetenschappen, waar stekken en planten gestekt en getrokken worden, die, onder den zegen des Heeren, een milden glans en toon brengen langs de paden, waarmede het leven den hof der wetenschappen »doorworstelt."

Dit heerlijk voordeel nu ontvalt aan die Universiteiten, die het Gereformeerd beginsel hebben laten varen, en met haar eenzijdige wetenschappelijke roeping, geen hospitium noodig hebben.

Doch *ons* beginsel schenkt ons dit gezegend tehuis, »waar godsvrucht en wijsheid, leeren en leven saamgaan, waar de godsvrucht den voortocht heeft."

Wederkeerige invloed van het saamleven. Waar het rechte beginsel der gezelligheid ontbreekt, wordt de wet der samenleving vaak tot een last en tot een vloek, want de trek der gezelligheid wordt een trekken der verleiding, en geeft het stof tot de klacht: »Als een schip zonder stuur, zoo is mijn leven. . . . en als ik denk metgezellen te treffen, leeren zij mij al wat leelijk en liederlijk is."

Maar, aan den anderen kant, naar het echte beginsel der gezelligheid, heeft Erdmann gelijk, als hij zegt, dat de student zich al moeilijk anders kan ontwikkelen, dan in »gemeenschap." In gezonde gemeenschap, met eenigheid des geestes, treedt het leven in de wederkeerige betrekking van geven en nemen, raden en dienen, lijden en lieven, hebben en helpen.

Zóó is het hospitium het levenscentrum in leeren en onderling verkeer. Tucht op elkaar oefenen; elkanders individualiteit eerbiedigen; gehoorzaam zijn en toch zelfstandig; dienen en toch heerschen; beurtelings doctor en doctus wezen. . . . en in nog oneindig veel meer teekent zich het spoor van zegen, die op zulk een saamleving rust. En het Woord Gods werpt zijn licht binnen, en zegent den maaltijd en de gemeenschap der gebeden en leert dat, waar de liefde woont, de Heere den zegen gebiedt, en dat Hij zelf daar woont.

Den vollen prijs heeft *ons* hospitium nog niet verkregen, maar wij wijzen slechts op het beginsel, zegt spreker, en daarin hebben wij te zien op voorrecht en plicht, die wij van den Heere mochten aanvaarden in dit geschenk zijner gunst, 't welk Hij ons, bij het opleven der Gereformeerde beginselen, ook in den eisch en de eer van ons hospitium gegeven heeft.

Aan het debat over deze stellingen en dit referaat wierd deelgenomen door de heeren Dr. Bavinck en Dr. Rutgers. Dr. Bavinck vroeg nader licht over den band tusschen een *Hospitium* en het Gereformeerde beginsel, terwijl Dr. Rutgers het begrip *Hospitium* zelf nog niet scherp genoeg gedefinieerd achtte. Beide sprekers werden door den Referent beantwoord, waarna Dr. Kuyper het gesprokene resumeerde, en na dank aan de sprekers en de opgekomenen te hebben gezegd, de meeting te vier uren sloot.

Aan den feestmaaltijd, die door de uitnemende zorge der Regelings-commissie beter dan ergens was, namen ruim honderd leden deel, en heerschte een toon waarin ernst en gulle vroolijkheid een hoogere harmonie vonden.

Uit de Pers.

Van het graf van »Vader Brummelkamp" brengt de *Bazuin* ons nog rijke mededeeling, waaruit we tweeërlei opnemen.

Vooreerst de pijnlijke ure, die Prof. Van Velzen doorleefde.

In vele bladen lazen wij, dat Prof. Van Velzen »door twee broeders gesteund," tot de menigte sprak. Dit is zoo: en ZEw. was ook zóó zwak, door een zenuwaanval in de spraakorganen, dat hij den Rector zijne beurt reeds had afgezegd. Op aanhouden heeft hij het toch gedaan. De intonatie van den geachten grijsaard deed die beklemming en zwakheid bemerken, doch was daardoor des te aangrijpender. — De standplaats, al te dicht bij den grafkuil, om de groote menigte — een twee duizend menschen — voegde hier echter ook toe bij: ook andere broeders moesten soms gesteund worden. — Men verontruste zich voorts niet. Vader Van Velzen is tot op heden elken dag gebeterd, en welvarend, en gaat heden weder even rechtop, door Gods goedheid, en geeft nog zijne colleges.

Niettegenstaande de groote voortstuwende en opdringende schare — die de politie niet kon beletten — heerschte de grootste eerbied en stilte op het graf. Dit, ook door den ijver der politie en van het Dagelijksch bestuur, waarvan de twee Wethouders, de heeren Mr. Gallé en Mr. v. d. Dussen, ook op de begraafplaats aanwezig waren.

En dan de keurige, hartelijke woorden, die de Doc. Mulder hem wijden wilde.

Wat ik, na zooveel goede woorden van zulke mannen, aan deze groeve te zeggen heb, is eensdeels van te teederen aard voor het openbaar gehoor.

Toch moet ik iets zeggen om kwaden schijn te vermijden; want gansch Kampen weet, welk een eere ik van dezen dienstknecht des Heeren genoot.

Dikwerf heeft men ons samen wandelende of op publieke vergaderingen gezien. Ja ik had soms de eere met den overledene in de pers beschimpt te worden.

Ik mag mij nog verblijden in het bezit van eigen ouders, en ik acht hen hoog en heb hen lief — doch hier zonk mijn tweede vader, mijn »huisvriend" in het graf.

Wat heb ik een liefde en achting van hem genoten!

Wat hem daartoe bewoog, die in leeftijd en levensgeschiedenis zoo ver boven mij stond, met wiens zonen te verkeeren mij een eere zou zijn, — weet ik niet.

Maar hij had mij niet noodig als zijn rechterhand als gezegd werd; hij, wiens linkerhand ik nauw kon wezen; o, hadde ik eenmaal zijn student kunnen zijn!

Wel weet ik, waarom *ik* hem zoo innig liefhad en hoogachtte, dat mijn harte bloedt van weedom bij dit verlies.

Ik versta door hem iets van Jonathans liefde; van wat Pierson zeide: Vriendschap is heiliger dan liefde.

Daar ligt een Christen zonder bedrog; daar ligt een allergetrouwst gezant van Christi wege.

Nooit, nooit, nooit heb ik mij in die 21 jaren moeten afvragen: Wat zou er bij Ds. Brummelkamp zijn? Zou hij iets tegen mij hebben? Wat houdt hij achter?

Hij had een karakter als goud, als diamant! Daar kan men doorheen zien! Daarmede kan men in brozer glas graveeren, het snijden.

Hij had een hart vol van voorkomende zorg en liefde en uitlokkend medelijden.

Mijn eigen vader kent niet zooveel van mijne hartsgeheimen, schoon ook omdat ik nu reeds een kwarteeuw niet meer bij hem ben — als deze vader in Christus.

Maar ook hij kon zoo vertrouwvol zich mededeelen.

Kampen weet: hij was een menschen-minnaar, een kindervriend, om Jezu's wil.

Hoe het, met welk innig genoegen groette hij kinderen op straat, en zag hij hun spel!....

En daar ligt nu die prachtige, fiere man; wiens voorkomen iederen wandelaar opviel, zoodat ik zelf er trotsch op was aan zijne zijde te gaan. Daar ligt hij in een planken huis bij de wormen neergezet. Hij riekt alreede!

Maar dat is *hij*, dat is Prof. Brummelkamp niet meer. Hij is daarboven; van gezant tot koning bevorderd. Hij draagt een kroon!

Daarom, Kampens ingezetenen! die dezen getuige in uw midden hadt; vooral gij ongeloovigen! eenmaal zult gij het te verantwoorden hebben, indien gij zóó sterft, dat gij dezen profeet door Kampens straten hebt zien wandelen, en hooren spreken, ja zingen, zonder hem na te volgen, zonder u te bekeeren.

De realist, die aan geen kwaad of goed, deugd of ondeugd, zonde of vroomheid gelooft, overdenke en zegge ons — waar dan zulk een man — onberispelijk van gedrag, ja voorbeeldig in minnaarheid en liefdadigheid als mensch en burger — zijn grootheid vandaan haalde; en waartoe? Hij was een geheel-onthouder, niet om zichzelven, maar om zijn naaste! Dus niet om stoffelijk genot was hij vroom!

Maar wij, die hem zoo gaarne zagen en hoorden spreken, laat ons zijn lessen en voorbeeld steeds voor oogen houden, — wij: zonen en kleinzonen, leeraren en studenten, vrienden en vereerders van den nu zaligen Ds. Brummelkamp.

Hij voor zich, naar hij in zijn laatste dagen zei, had 't al heel ver gebracht — nu hij als *een arm zondaar* kon sterven.

Alleen daarin schaal al zijn kracht en mannelijke majesteit.

Geve de Heere mij, en mijn eenigen, geliefden zoon, óók eenmaal Evangeliedienaar naar ik hope, ja geve Hij ons allen één, ja twee deelen van dezen ootmoedigen geest.

En gij, o stoffelijk omhulsel van mijn vriend en vader Ds. Brummelkamp, *rust* niet! o Neen, dat is een heidensche wensch! En dat stof *werkt* reeds vreeselijk ook! Hij, zijn ziele rust van de zonde, maar werkt ook, voor Jezus' troon! Doch deze aardsche, tijdelijke tabernakel ontbinde, verderve en vertere, maar kieme, zuivere en verwissele tevens tot de onverderfelijke en onverwelkelijke heerlijkheid der eeuwige tabernakelen van een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde, waar alleen gerechtigheid wonen zal.

Gegroet dan tot dien eeuwigen morgen!

Zoo hebben ook wij »Vader Brummelkamp" gekend, en zijn naam is er ons dierbaar om geweest.

Hem, dit gevoelde men aan elk trillen van zijn woord, *hem* bezielde, *hem* dreef, *hem* prikkelde niets dan hartgrondige overtuiging.

— —

Schoon en roerend is het woord van Ds. Holster uit Leiden in de *Bazuin* van de vorige week.

Hij schrijft:

Jarenlang was het mij eene behoefte des harten, dat de Heere zijn volk mocht vereenigen in ons dierbaar vaderland. Met ingenomenheid ontvingen wij de vriendelijke uitnoodiging om den 20den April jl. de Conferentie bij te wonen. Zondags te voren hield ik met mijne gemeente een biduur naar aanleiding van 1 Joh. 5 : 14.

Wij zijn op de Conferentie geweest en hebben daar veel met ingenomenheid gehoord. Inzonderheid deed ons de hartelijke en schoone toespraak van onzen waarden Prof. Kuyper goed. Gaarne had ik in die samenkomst mijn hart licht willen geven, maar ben er niet toe gekomen, hetgeen mij daarna niet aangenaam stemde.

Thans neem ik de vrijmoedigheid het door deze letteren te doen. Mijne innige overtuiging is: wij moeten vereenigen omdat de Heere het wil, (Joh. 17 : 21.) Deze bede alleen moest voor ons drangreden genoeg zijn. Mannen broeders, er zijn zoovele redenen voor de vereeniging.

Wij die wedergeboren zijn, hebben één God en Vader, die ons heeft liefgehad met eene eeuwige liefde. Wij hebben één Heere Jezus Christus, die ons gekocht heeft met zijn dierbaar bloed. Wij worden door éénen Geest geleid, die ons aan den Heere en aan elkander met zoete banden verbonden heeft. Wij reizen naar hetzelfde Vaderhuis om eenmaal samen den Heere eeuwig te verheerlijken.

Wij moeten vereenigen, omdat wij één belijdenis en kerkenorde hebben. Wij mogen niet langer gescheiden blijven. Wij zijn immers een lichaam en er mag geene verdeeldheid zijn in het lichaam des Heeren. Wij hebben den Heere en elkander noodig. Mochten wij meer in de gemeenschap des Heeren leven, wij zouden harlelijker verlangen één te worden. Wij hebben wel eens gezegd: »indien er in den hemel smart kon zijn, dan zou het zijn hierom, dat Gods kinderen zoo menigmaal elkander hebben bedroefd en hier zoo gescheiden hebben geleefd, ja zoo verkeerd elkander hebben beoordeeld."

Komt, mannen broeders, bidden wij te zamen den Heere om de vereeniging. Hij hoort het gebed zijns volks. Moge dit jaar het jaar eens zijn van het welbehagen des Heeren tot vereeniging. Het zou een zegen zijn voor de Gemeente Gods, en voor Nederland. Dan zullen wij den 133sten Psalm nog eens hartelijk kunnen zingen.

Maar bovenal onze geachte Vader Van Velzen zal zich verblijden, hij die het nog zoo gaarne zoude zien, een lijk uit de strijdende kerk heengaat naar de triumfeerende daar boven. 1)

Maar het is of hij mij vraagt: »Zijn er geen bezwaren meer tusschen ons en de doleerende kerken"?

Wij antwoorden: die ons mogen gescheiden houden, neen!

Wij kennen de steentjes wel, die in den weg liggen. Maar die *kunnen*, neen die *moeten* door de handen der liefde weggenomen worden,

Nu, die steentjes zullen ook wel wegkomen.
Niet door onze handigheid, maar door dien Geest der genade, die den wijngaard des Heeren uitsteent.

— —

Boos, boos schrijft N. J. F. weer in de *Roeper*.

Weet ge, al wat den laatsten tijd op kerkelijk gebied voorvalt, is het politieke spel van een

1) De schrijver noemde ook Vader Brummelkamp, die sinds verscheiden is. RED.

listigerd, die er niets van meent, maar politieke plannen smeedt.

Hoor slechts.

Er wordt druk gesproken en geschreven over de vereeniging tusschen de nieuw- en de oude afgescheidenen. Maar bedriegt mij niet alles wat er zoo al omgaat, dan zullen wij er vooreerst nog niets van zien komen, tenzij dat de Christelijke Gereformeerde kerk een zelfmoord bega en Gods werk verwoeste om alzoo in het politieke plan van Dr. Kuyper te passen.

Het politieke plan van Dr. Kuyper? Zonder twijfel. Wat de Dr. noemt »de reformatie der kerken," is niets anders dan een politiek plan. Naar dat plan moest de Hervormde kerk zooals zij reilt en zeilt, slechts van haar tegenwoordig bestuur en reglement worden ontslagen. Het net dat over de kerken lag moest worden weggenomen en dan was alles in orde, want de Hervormde gemeenten zijn ware kerken. Gelukte dit, dan moesten de gescheiden gemeenten zich ontbinden, hare ontijdige scheiding als schuld erkennen en de leden der gemeenten weer individueel genadig worden opgenomen in de Gereformeerde kerken.

De Classicale bom in Amsterdam deed dit politieke plan uiteenspatten en er moest wat nieuws voor in de plaats komen. De talentvolle veldheer was spoedig met een nieuw plan gereed en de afscheiding begon onder den naam van »doleeren."

Die nieuwe afscheiding viel echter niet mede. Dat viel bitter tegen. Van de 28 predikanten in Amsterdam gingen er maar zes mede; in Rotterdam en Utrecht maar twee; in Schiedam en Arnhem maar één en in al de overige steden niet één. Velen die zelfs op het Congres nog voorstanders waren geweest, die hard hadden geroepen, trokken terug en lieten met verbreking van hun eigen woord de nieuw afgescheidenen in den steek.

De toestand waarin men door de kerkbesturen was gebracht en door de rechtbanken — wat wel te voorzien was — zou gebracht worden, maakten het noodzakelijk om tegen de Christelijke Gereformeerde Kerk eene andere houding aan te nemen. Men gevoelde, neen men zag meer dan men gevoelde bij de nieuw afgescheidenen dat men de »gescheiden Kerk" noodig had.

Wat zullen we tot deze dingen zeggen?

Ze aanhooren, er over bedroefd zijn, en ze vergeven om Christus' wil, is zeker verre het beste.

Toch moest de *Roeper* zich om Christus' wil schamen, zoo iets zwart op wit te laten drukken,

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

SCHEVENINGEN, 13 Juni. Bij deze geven wij ook aan de zusterkerken kennis, dat het den Heere behaagd heeft, ook aan onze plaats een begin van reformatie der kerk te verwekken. Niet zonder leedwezen moet ook van deze plaats gezegd, dat de ambtsdragers weigerden in deze hun plicht te doen. Immers de nu opgetredenen hebben, eer zij handelden volgens het ambt der geloovigen, zich eerst tot den kerkeraad gewend, en met redenen omkleed, het verzoek tot vrijmaking der kerk tot hem gericht. En nu, zelfs geene gemotiveerde weigering gewerd hun. Toen konden zij niet anders handelen, en hebben, onder biddend opzien tot den Heere, voor de geheele gemeente de Synodale organisatie ter zijde gelegd en zijn wedergekeerd tot de Kerkenordening van 1619.

Ons bij deze in de broederlijke liefde der reeds ontkomenen aanbevelende, en biddende dat spoedig ook de nog gebondenen tot vrijheid komen, hebben wij het genoegen ons te noemen,

Hooggeachte Redactie,

UEd. dienstw. dienaren,
H. BATENBURG, *Ouderling.*
J. TAAL JR., »
J. v. d. HARST, *Diaken.*
P. J. DE LUGT, »

De Kerkeraad der Nederd. Geref. kerk (doleerende) van Scheveningen bericht bij deze aan de kerken in ons vaderland, dat hij in zijne vergadering, gehouden den 10den Juni 1888, voor zijne kerk de Synodale organisatie van 1816 heeft ter zijde gesteld en de Kerkenordening onzer Gereformeerde kerken, zooals die laatstelijk gewijzigd is in 1619, weder geldig heeft verklaard.

Namens den Kerkeraad voornoemd,
G. VLUG, *Consulent.*

De Kerkeraad der Ned. Ger. kerk (doleerende) te Oosterzee (Friesland) bericht bij deze aan de zustergemeenten in ons vaderland, dat ook hij, na door Ds. Brouwer, van de Lemmer, in het ambt te zijn bevestigd, voor zijn geheele kerk gebroken heeft met de Synodale organisatie van 1816 en teruggekeerd is tot de Kerkenordening van 1619.

De Heere gebiede hierover zijn onmisbaren zegen!

De Kerkeraad voornoemd,
A. KOEZE.
F. T. WIND.
G. H. DE VRIES.
P. BANGMA.

VOORLOOPIGE SYNODE VAN NED. GEREFORMEERDE KERKEN.

(Slot.)

Provincie ZUID-HOLLAND.

Classen *Rotterdam, Dordrecht, Brielle.*

1.

De Classis vraagt aan de voorloopige Synode eene nadere verklaring van punt IV der bepalingen van de 164ste Sessie der Synode van Dordt, aangaande het vierde gebod.

2.

De Classis spreekt de wenschelijkheid uit, dat de voorloopige Synode bij de hooge Regeering aandringe op een strengere handhaving der Zondagswet.

3.

De Classis is zeer beslist voor vereeniging der doleerende kerken met de Christel. Geref., onder beding evenwel dat het Statuut van 1869 valle, en de doleerende kerken nooit behoeven prijs te geven het standpunt der doleantie.

Het college van Diakenen der Nederd. Geref. kerk van Utrecht, daartoe door het Provinciaal Diaconaal Convent in de provincie Utrecht aangewezen, drukt den wensch uit:

1. dat de Synode zich wende tot de hooge Regeering, met het verzoek, om Zondagsrust en verbetering van de verhouding tusschen patroon en werkman te bevorderen.

2. dat de Synode overwege, of het niet mogelijk zou zijn als regel vast te stellen, dat diakenen vier malen 's jaars in Provinciale vergaderingen samenkomen.

De Kerkeraad der Nederd. Geref. kerk van Utrecht herinnert aan de afgevaardigden voor de voorloopige Synode, dat de zittingen een aanvang nemen op Maandagmiddag, 25 Juni, te 2 uren, in de Oosterkerk (Maliebaan), en dat hunne credentiebrieven behooren geteekend te zijn door den praeses en den scriba van de vergadering der Classes, waarin zij benoemd zijn.

De Kerkeraad voornoemd
G. RINGNALDA, *t. t. praeses.*
H. HOEKSTRA, *t. t. scriba.*

Voor Kinderen.

Van twee katten.

II.

In vroeger tijden werd de losch in Europa meer aangetroffen dan tegenwoordig. De oude natuurkundige Plinius zelfs, die vóór 18 eeuwen leefde, kent hem en spreekt van hem onder den naam van Lynx. Te Rome werd dit dier uit Gallie (Frankrijk) ingevoerd. In Duitschland kwam het overal voor; zelfs werd het daar zeer lastig. Zoo wendden zich b. v. in Wurtemberg, de Balingers en Ebingers, wier jagerskunst niet groot genoeg was om deze roofdieren te vangen tot hertog Lodewijk met de bede, dat hij toch jagers zenden zou tegen de vele wolven, en lossehen, daar de lieden het jachtbedrijf niet verstonden en ook geen goede honden hadden. De hertog beloofde dit te doen zoo spoedig het sneeuwde.

In den 30-jarigen oorlog en de groote ontvolking die daardoor ontstond, vermeerderden deze roofdieren zelfs zoo sterk, dat zij nog talrijker werden dan vroeger. In het jaar 1658 bljv. werden in de Zuid-duitsche wouden niet minder dan 25 en in het daarop volgende jaar ongeveer 43 van die felle katten geschoten of gevangen.

Intusschen, die toestand duurde slechts kort. De groote vervolging door jagers en met beter schietwapenen hield spoedig een groote opruiming. In het begin der vorige eeuw telde men in Wurtemberg nog maar weinig lynxen en waren ze geheel naar onbewoonde plaatsen teruggedrongen.

Het laatste toevluchtsoord voor dit roofgedierte was het Zwarte Woud. Aan het einde der 18de eeuw kon men de lynx in Wurtemberg als uitgeroeid beschouwen. Ook in andere streken namen zij af. In Allgau gebeurde het eens, dat een losch in een geitenstal zocht binnen te dringen, waartoe hij onder den muur doorgroef. Het bekwam hem echter minder goed. Juist toen hij den kop in den stal stak, bemerkte een bok het gevaar en ontving hem met zulke geweldige stooten, dat de losch op de plaats dood bleef. In den tegenwoordigen tijd weten de Allgauer geitenhouders van zulke gevaren niets meer te verhalen. Slechts weinige losschen zijn in de laatste 50 jaar in geheel Duitschland geschoten.

Ook in Zwitserland vindt men hem, waar voor ongeveer 40 jaar, alleen in Bunden in één jaar 798 losschen of »dierwolven" gedood werden. Evenzoo heeft men in de bergwouden der Pyreneën, Appenijnen en Karpathen slechts enkele dezer vreemde dieren. Daarentegen leven zij in Noordelijk en Noordoostelijk Europa nog altijd in menigte. In Zweden en Noorwegen b.v. worden op de jachtvelden van den Staat in één jaar nog ettelijke honderden losschen gedood. Mensch en dier hebben aldaar dan ook veel van de looze streken van dit boosaardig dier te lijden.

Zoo gebeurde het in het jaar 1840 in Noorwegen, dat een kudde geiten op het midden van den dag spoorslags uit het naburige bosch naar het erf van den eigenaar rende. Toen men naar de oorzaak zocht, ontdekte men dat een jonge losch zich op den rug van een geit had gezet, en zijn klauwen stevig in haar hals geslagen had. Het ongelukkige dier rende in zijn angst vertwijfeld heen en weder, tot dat het eindelijk den zoon van den eigenaar, die inmiddels was toegeschoten, gelukte den wilden, vermetelen ruiter neer te schieten.

Door zijn bloeddorstigheid, die nog veel grooter is dan zijn vraatzucht, richt een losch groote schade onder het wild en het ander gedierte aan. In de hooge Alpen zijn het voornamelijk de gemsen waarop hij het oog gevestigd heeft. Gelukkig hebben dezen een nog fijnere reuk dan hij, en weten zij hem te ontkomen als hij zich sluw aan hun drinkplaatsen in hinderlaag legt. Reeën, dassen, hazen, marmotten en gevogelte valt hem lichter ten buit. Ook jonge en oude herten. In het Noorden bemachtigt hij dikwijls het rendier en den eland. Bij gebrek aan iets beters, houdt hij zijn maaltijd met eekhoorntjes en muizen.

(Wordt vervolgd.)

AAN VRAGERS.

B. te V. — *S. T.* beduidt op een adres: *Salvum Titulorum* d. w. z. *behoudens de titels.* Men schrijft dit om de moeite uit te winnen iemands titels bij zijn naam te voegen of ook om daarin niet mis te tasten. Soms wordt *S S T T* gebruikt, schoon onnoodig.

Van een onzer jonge lezers krijgen we dit briefje:

»In *De Heraut* hebt u gezet, dat de geschiedenis die u onlangs verteldet, geen gelijkenis was. Maar daarbij heb ik gelezen: of wij eens wilden vertellen, hoe dat toch een gelijkenis kon zijn.

Nu had ik alzoo gedacht: »De mijn is de poel der zonden, de mijnwerkers in de mijn, zijn de zondaars die gered willen worden, de redders, de middelen in 's Heeren hand tot redding der zondaren en het water is de aangrenzenden dood, die hen dreigt."

Ik hoop dat u dit briefje in welstand moogt ontvangen, wees daarbij hartelijk gegroet van

UEd., dw. dienaar,
J. DE R.

Zie, dat is nu eens een lezer die nadenkt. De »aangrenzenden dood" zal wel de »aangrijnzende" moeten zijn. Overigens is 't fink beantwoord.

BERICHT.

Wegens plaatsgebrek kunnen »de elf weezen" ditmaal geen beurt krijgen.

HOOGENBIRK.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

Geachte Redacteur!

Vergun mij openlijk, in de *Heraut*, onzen waarden broeder Ds. Ploos van Amstel hartelijk te danken voor zijn waar en waardig opstel over de groote quaestie, die in zulk een nauw verband staat met onze kerkelijke vereeniging.

Jarenlang hoorde ik mijne Friesche ambtgenooten spreken van »onze Ploos", en ik kan begrijpen waarom zij hem zoo noemen.

Kon de opvatting van de verhouding der zichtbare, ware kerk tot de massa der gedoopten of met water besprengde menschen, met name die van de Ned. Geref. tot het Ned. Herv. kerkgenootschap, door broeder Ploos van Amstel zoo treffend uitgesproken en helder uiteengezet in de *Heraut* van 10 dezer, beschouwd worden ook als uwe opvatting en die van de Ned. Geref. kerken; kon ook uwe aanstaande Synode zich op het standpunt van Ploos plaatsen; ik geloof, dat dan de grootste hinderpaal, die onze vereeniging in den weg staat, opgeruimd was.

In verband hiermede komt het mij voor, dat het gansch verkeerd werkt, zoo wij elkander op de uiterste consequenties drijven. Ook daarom heeft mij het schrijven van Ds. Ploos van Amstel zoo weldadig getroffen. Hij neemt den toestand zooals hij werkelijk is, niet zoo als hij gesteld wordt door het denken. Er kan toch geen andere zichtbare kerk zijn, dan die in de eenheid des geloofs en der Sacramenten leeft. Ongeloovigen en ketters behooren niet tot haar, ofschoon zij op de eene of andere wijze gedoopt zijn. Er kunnen zijn en er zijn stellig onder de gedoopte massa, uitverkorenen die te zijner tijd tot bekeering komen. En er zijn geloovigen onder die massa, die in allerlei valsch kerkverband leven. Zij behooren tot de onzichtbare kerk, maar leven, in ongehoorzaamheid aan den Heere, buiten de zichtbare kerk. Zoo geschiedt het dat er soms bokken en schapen buiten de kerk (zichtbare) leven.

Gave God dat wij het op dit punt maar eens konden worden, en dat alle broederen maar stonden als »onze Ploos", zich afscheidende van hen die niet van de kerk (zichtbare) zijn, om zich te vereenigen in eenigheid des waren geloofs, *wederkeerende tot de gehoorzaamheid des Woords, waarvan* niet *deel* maar *gevolg* is *afscheiding* van hen die niet van de kerk zijn!"

De verhouding van de kerk tot de overheid en de wettelijke regeling dier verhouding is ook eene groote moeilijkheid, maar niet de grootste. Wij Christelijke Gereformeerden zijn op dit punt niet onhandelbaar. Indien men ons aantoont dat de betrekking, waarin onze gemeenten tot de burgerlijke overheid staan, eene door God verbodene is, waarom zouden wij die dan, ten koste van de eenheid der broederen, willen handhaven? Daarom, alles wat gij, geachte Redacteur, van het zoogenaamde statuut van 1869 gezegd hebt of vermoedelijk nog zeggen zult, beschouwen wij deels als gegronde, deels als gezochte aanmerkingen. Zij hebben dan ook, tot nog toe, ons geweten niet geraakt. Ook gelooven wij dat tegen de »Kerkelijke Kas" bedenkingen zijn te maken. Maar in ieder geval houden we dit niet voor een levensquaestie of als iets waarmede de kerk staat of valt.

De heer Prof. De Savornin Lohman heeft, blijkens zijne mededeeling in de *Heraut* van 10 Juni, tot den Minister van Justitie gezegd: »dat eene vanouds bestaande kerk zich onmogelijk kon laten erkennen, zonder den schijn op zich te laden van iets nieuws te zijn; dat wij ons daarom niet konden aansluiten bij de Christelijke Gereformeerden en een anderen weg dan dezen wenschten in te slaan."

In deze woorden is, dunkt mij, niets »platonisch." De staatsrechtelijke zijde der quaestie wordt er zeer duidelijk in omschreven.

Prof. Lohman beschouwt de kerken in doleantie als »de vanouds bestaande," ook in staatsrechtelijken, in juridisch-corporatieven zin. Dit doen velen dien hooggeleerden broeder niet na. Ik ook niet. Ik beschouw de kerken van '34 en van '86, de kerken in scheiding en in doleantie, niet als *vanouds bestaande* maar als in die jaren *ontstane* kerken, wat betreft het formeele, en van hare aardsche en maatschappelijke zijde gezien. Naar haar geestelijken oorsprong en belijdend karakter beschouw ik die kerken niet als nieuw opgerichte maar als opnieuw geopenbaarde, of openbaar geworden kerken, nieuwe uitspruitsels uit den afgehouwen tronk van het Gereformeerde kerk-leven, als de *geestelijke* voortzetting van de kerk der vaderen. Zooals God, in de donkerste tijden den Wortel van David in Juda bewaarde en, te zijner tijd, het »Rijsje" uit dien afgehouwen tronk en de Scheut uit zijne wortelen deed voortkomen, zoo ook in dezen tijd de Gereformeerde kerken uit het »godsdienstig genootschap van elk wat wils", gelijk Ds. Ploos van Amstel zegt.

Wij wandelen waarlijk nog op twee wegen. En als straks de kerk der doleerende gemeente op de Keizersgracht in gebruik is genomen, zal dat wandelen op twee wegen gesymboliseerd zijn. Uw volk aan de eene zijde en ons volk aan de andere zijde der gracht. Dat zal een smartelijk wandelen zijn. Niet tot eer des Heeren, maar aangenaam aan hen die bij onze verdeeldheid belang hebben.

Doch wat de tijd ons ook brenge, een woord als van Ds. Ploos van Amstel zal zijn werking nooit geheel missen. Geve de Heere er zegen op!

Met Christelijke hoogachting,

Uw dienstwillige dienaar,
W. H. GISPEN.

Voor dit goede woord zeggen we den heer Ds. Gispen hartelijk dank.

Over de vraag, of de gedoopten, *wier doop men erkent*, tot de zichtbare kerk behooren, is door ons te zijner tijd genoeg gezegd, en uit de *Drie Formulieren van eenigheid* aangetoond, dat deze vraag toestemmend *moet* worden beantwoord.

Mocht men tegen het toen gezegde eenig argument inbrengen, dan zijn we bereid hierover nader te spreken. Eer haat dit niet.

Slechts herhalen we het toen door ons gezegde, dat al wat tot de zichtbare kerk moet gerekend, daarom nog niet bij de *institutaire* kerk is aangesloten.

De *Kerkelijke Kas* kan buiten spel blijven, daar niemand onzer den eisch stelt, dat de vrienden van Ds. Gispen die overnemen.

En wat ten slotte aangaat die gracht, die te Amsterdam de »Nieuwe kerk" der Christelijke Gereformeerden van de noodkerk der broederen in doleantie scheiden zal, nu daarover maken we ons niet ongerust.

Op twintig passen links en rechts liggen stevige bruggen om in minder dan vijf minuten over die gracht heen te komen, en zoo Ds. Gispen maar een handje helpt, zullen spoedig, zeer spoedig de bruggen gereed zijn, die den in- en uitgang in beide kerken nog vergemakkelijken.

Heel sterk spreekt de door hem gekozen symboliek dan ook niet.

Iets verder op het Singel liggen ook twee gebouwen voor kerkelijken dienst vlak tegenover elkander, ook met een gracht en zelfs een tram die tusschen beide doorgaat.

En toch deze beide kerken hooren *tot ééne zelfde gezindheid.* Ze zijn *beide* voor Roomsche rekening gebouwd. En nog nooit hoorden we dat dit tweedracht of gedeeldheid onder onze Roomsche stadgenooten gesymboliseerd heeft.

KUYPER.

Gereformeerde Gezindheid.

Doleerende Kerken.

ZEVTAL: Dokkum, Hoogzagers te Kootwijk, Van Kastcel te Koljum, Fransen te Ankeveen, Ostinga te Aarlanderveen, Reuijl te Zevenhoven en Wolf te Ommeren.

DRIETAL: Meppel, K. Fernhout te Zwartsluis, D. Boonstra te Zwolle en J. Raman te Bildt. — Te Wageningen, Van den Bergh te Voorthuizen, Van Schelven te Dieren en Ringnalda te Utrecht. — Winsum en Baard, J. Hania Pz., cand. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, J. de Jonge te Hijum en Finkum en J. Wisse te Garijp.

TOEZEGGING VAN BEROEP: Loosduinen, W. den Hengst, cand. aan de Vrije Universiteit.

BEROEPEN: 's-Gravenhage, A. van Veelo te Rotterdam.

BEDANKT: St.-Anna Parochie, J. D. v. d. Velden te Buitenpost. — Vlaardingen, J. Langhout te Anjum. —

Christelijke Gereformeerde Kerk.

BEROEPEN: Heerenveen, J. N. Lindeboom te Zutphen. — Heinkenszand, H. de Koning te Uithoorn.

BEDANKT: Harlingen, W. Fokkens te Minnertsga. — Halfweg, A. de Vlieg te Ouderkerk aan den Amstel.

Synodale Genootschapskerk.

DRIETAL: Goes, Klereq te Koudekerk aan den Rijn, Van Oosterzee te Sliedrecht en Van Belkum te Steenwijk. — 's Hage (vac.-Moll), C. B. Oorthuys te Katwijk aan Zee, J. C. Moutijn G.Can. te Schiedam en J. H. L. Rodenmeijer te Arnhem.

TOEZEGGING VAN BEROEP: Ressen, A. van der Hoeven, cand. te Rotterdam.

AANGENOMEN TOEZEGGING VAN BEROEP: Diever, J. van Giffen te Blankenham.

BEDANKT VOOR TOEZEGGING VAN BEROEP: Rijssen, J. Bolkestein te Ter Aar.

BEROEPEN: Werkendam, G. J. van de Pol te Veen. — De Bildt, H. Bax te Doornspijk. — Hauierwijk, W. J. Jurrema, cand. te Groningen. — Gulpen, J. J. Dammé te Winsum (Gr.) — Nieuwvliet (cl. IJzendijke), G. F. Haspels, cand. te Nijmegen. — Ameide, J. Bolkestein te Langeraar c. a. — Musselkanaal, W. Jurrema, cand. te Groningen. — St.-Annaland, F. A. van Schaick te Groote Lindt c. a. — Oudemirdum, A. Jonker te Jutrijp. — Zwijndrecht, A. Knoll te Elburg. — IJlst, J. Post te Charlois en Katendrecht. — Elburg, J. van der Linde te Schoonrewoerd c. a. — Den Hoorn (Tessel), Th. Hoog te Helvoirt en Haren (cl. Den Bosch). — Nieuwland (Land van Arkel), F. Bortuijn te Zwammerdam. — Zaamslag, J. A. van Boven te Oost- en West-Souburg. — Naaldwijk, Drooglever Fortmun te Neede. — Vries (Dr.), M. van Heimingen Nammga te Delfzijl. — Hemmen, J. W. Berkelbach van den Sprenkel te Herveld c. a. — Brielsch-Nieuwland, R. H. Drijber te Brielle. — Velzen, B. Swaan te Gouda.

AANGENOMEN: Oosthem c. a. E. B. Gunning te Zetten. — Leeuwarden, P. J. Romijn te Zierikzee. — Woudrichem (cl. Heusden), P. F. v. d. Nieuwenhuizen te 's-Gravenpolder. — Eemnes-Binnen (cl. Amersfoort) S. Verhoeff te Langerak benuiden de Lek (cl. Gouda). Wageningen, J. Hoogenraad te Polsbroek (cl. Utrecht), Linschoten, P. Snoep, can. te Utrecht.

BEDANKT: Bunnik c. a. (cl. Dokkum), J. G. Bruining te Workum. — Klevenkerke (cl. Middelburg), C. W. A. Nonhebel, cand. te Dokkum. — Kulnre (cl. Kampen), G. F. Haspels, cand. te Nijmegen. — Hindeloopen, Hiemstra, cand te Franeker. — Naaldwijk, J. A. Prins te Dokkum. — Woerden, J. G. Klomp te 's Graveland. — Lutten en Noordwijk (Gr.), W. J. Jurrema, cand. te Groningen. — Elst (cl. Wijk bij Duurstede), J. v. d. Meulen te Vuursche. — Hemmen (Betuwe), J. W. Berkelbach van de Sprenkel te Herveld (cl. Nijmegen). — 's-Gravendeel c. a., W. de Lange te Bruchem en Kerkwijk. — Goudswaard, A. van der Hoeven, cand te Rotterdam. — Heeskerk, E. J. van de Roemer te Schellinkhout. — Garnwerd en Oostrum (cl. Groningen) P. G. Siemens te Den Andel. — Stellendam (cl. Brielle), J. W. H. Kalkman te Monster. — Maastricht, P. J. B. K. Simon van der Aa te Purmerend.

Geabonneerden op DE HERAUT *wordt beleefdelijk verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, eindigende 30 Juni a. s., ten bedrage van f 1.20, per postwissel over te maken.*

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

J. A. WORMSER,
Directeur-Uitgever.

Amsterdam, Juni 1888.

Advertentiën

Hedenavond omstreeks half tien uren ontsliep, in het blijmoedig geloof in haar Heer en Heiland, onze innig geliefde moeder en behuwdmoeder,

RINSKE A. JONKER,

sedert den 12den Juli 1863 weduwe van JOHANNES H. VISSER, in den gezegenden ouderdom van zes en tachtig jaren en ruim elf maanden.

C. J. VISSER.
R. J. OSINGA—VISSER
M. D. OSINGA.
H. J. VISSER.
J. J. VISSER.

Balk, 13 Juni 1888. (220)

Voor de vele bewijzen van deelneming, ons betoond zoowel binnen het Gymnasium te Zetten als in de Lemmer en daar buiten, bij het overlijden van onzen eenigen geliefden zoon HENDRIK, betuigen wij onzen hartelijken dank.

K. PIETERS en Echtgenoote.

Lemmer, 20 Juni 1888.
Algemeene kennisgeving.

Gymnasiaal studiefonds „Kerkhulp."

Jongelieden, die aan 't Gymnasium te Zetten wenschen opgeleid te worden, en, wegens het niet toereikend zijn van eigen middelen, ondersteuning begeeren te ontvangen uit genoemd fonds, hebben zich vóór 8 Juli a. s. aan te melden bij den secretaris

G. OOSTERHUIS te *Zetten.*

Geschriften van
Baron Van Doorn van Westcapelle.

De zaligmakende genade Gods.
De loopbaan ons voorgesteld.
De zoekende zondaar en de dienende discipel.
Wat houdt Gods zegen tegen?

Prijs van elk f 0.15.

25 exemplaren f 3.—; 100 exemplaren f 9.50.
Amsterdam. **BOVEKER & ZOON.**

WIE HELPT

iemand, behoorende tot de Nederd. Ger. kerk (doleerende), aan *f* **1500**, als kapitaal in zijne zaak (die aan geen risico onderhevig is), teneinde die zaak voldoende te kunnen uitbreiden, om in zijn onderhoud te voorzien. Rentevergoeding en jaarlijksche aflossing.

Adres, onder letters H. H., advertentie-bureau A. TER WEEME, Rotterdam.

Heden verscheen, en is bij alle solide boekhandelaren verkrijgbaar:

OLIE EN WIJN IN DE WONDEN.

Beschouwingen over het DIAKONAAT

DOOR

Ds. H. HOEKSTRA, Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN en Dr. W. VAN DEN BERGH.

2de herziene en goedkoopere uitgave.

PRIJS 50 CENT.

DE HANDELINGEN
van het
Diakonaal Congres,

gehouden door afgevaardigden der kerkeraden van de Ned. Geref. kerken (doleerende) te *Utrecht*, den 22en en 23en Februari 1888.

Hierin komen voor de drie referaten, gehouden door de heeren: Ds. H. HOEKSTRA, Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN en Dr. W. VAN DEN BERGH.

Prijs 25 cent.

Tegen toezending van bovenstaande bedragen, in postwissel of in postzegels, verzendt de uitgever beide werkjes *franco* per post.

Harderwijk. **A. BERENDS.**

HOUTBEREIDING
bij het bouwen van kerken.

De aandacht van **kerkeraadsleden** en bestuurders van **Kerkelijke Kassen** der Doleerenden wordt, bij het maken van hun plannen voor **kerkbouw** hiermede gevestigd op de

Fabriek tot houtbereiding te Fijenoord, van
Mr. C. MIRANDOLLE.

Om meerdere duurzaamheid aan het hout te geven wordt het daar **geburnetteerd** en **gecreosoteerd.**

Burnetteeren, eene bewerking waaraan de Engelschman BURNET zijn naam gaf, bedoelt meerdere duurzaamheid te geven door het inpersen van chloorzink.

Dit is bijzonder aan te bevelen voor hout boven den grond.

Creosoteeren bedoelt meerdere duurzaamheid te geven door het inpersen van creosootolie.

Deze bewerking is bijzonder aan te bevelen voor fundeering.

Onnoodig waar uw palen **voortdurend** in water of onder een bodem staan, is zij echter noodzakelijk waar zij **afwisselend** aan de inwerking van vocht en droogte blootstaan.

Dan **moet** ge creosoteeren.

Geheel creosoteeren is echter kostbaar.

Daarom zocht en vond ondergeteekende een methode, om de palen juist zoover te creosoteeren als noodig is.

Deze methode, bekroond te Parijs en te Amsterdam, allergunstigst beoordeeld in het Koninklijk Instituut van Ingenieurs en andere technische kringen en door Z. Exc. den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid aanbevolen, raakte bekend onder den naam van **METHODE-MIRANDOLLE.**

De »methode-Mirandolle" nu, bleek reeds derwijs proefhoudend en min kostbaar, dat zoowel de Staat, als talrijke particulieren, er bij hun bouwplannen mee rekenen.

Wordt uw kerk niet meer dan een loods, verzuim dan toch het **Burnetteeren** niet, doch bouwt ge hechter, en werkt ge op een goed fundament, laat uw palen dan eerst **GEDEELTELIJK creosoteeren** naar onze methode. Wat gij er **nu** voor uitgeeft, bespaart u kostbare vernieuwingen in de toekomst.

C. MIRANDOLLE.

Adres: Rotterdam, Nieuwe Binnenweg 350.

Vrije Universiteit.

Het is nu de tijd der examina en spoedig komt de groote vacantie, de tijd van rust aan den eenen kant, doch van een terugtrekken tot den stillen arbeid aan den anderen kant. In het studentenleven zijn de vacantiën onmisbaar; althans, wanneer die aan haar doel beantwoorden. De vacantie n. l. is de tijd voor den student, waarin hij hetzelfde verricht, wat de koe doet, die haar spijs heeft genuttigd. Dan legt zij zich rustig neer om te herkauwen, en door deze bewerking het gebruikte voedsel eerst recht geschikt te maken, om door de maag te worden omgezet in vleesch en bloed en spieren. En zonder deze bewerking zou de spijs, hoezeer ook in overvloed gebruikt, het gewenschte doel niet bereiken. — Zoo ook met den student, die zijn studiën ernstig opvat. Gedurende den tijd der colleges ontvangt hij zóóveel voedsel voor verstand en geest, dat hij noodwendig een tijd behoeft, om het rustig te verwerken en het in zich op te nemen.

De Heere zegene dus ook de thans naderende vacantie voor onze jonge mannen, opdat zij ná afloop daarvan met frisschen moed weder tot ons mogen terugkeeren.

Vele examens werden weder in deze en de vorige week met goed gevolg afgelegd. En onder deze wederom één candidaats-examen in de theologie door den student D. J. B. Wijers. Moge het dezen waarden broeder recht wél gaan in zijn verdere loopbaan, en ook hij der Universiteit tot een sieraad, en vooral der kerk van Christus tot een rijken zegen zijn!

Wanneer deze regelen onder de oogen der vrienden onzer stichting zullen komen, zal de Algemeene vergadering weer tot het verledene behooren. Maar ga de indruk er van niet voorbij bij hen, die haar mochten bijwonen, en moge elk nieuw jaar, dat onze Vereeniging aan haar levensjaren door de gunste Gods ziet toegedaan, ons allen overvloediger vinden in het gebed en in de levendige belangstelling voor haar inwendigen wasdom. Dat geve de Heere!

W. HOVY.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 166, AMSTERDAM.